

Upravništvo: Ljubljana, Pucnijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Ispravnost: Ljubljana, Pucnijska ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23
Podružnica: Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Izključno zastopstvo za oglaševanje v Italiji in
inozemstvu: UPI S. A., MILANO

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti. Corr. Post. No 11-3118

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina: ena mesečno Lir 18.—,
za inozemstvo vključno s ponedeljskim ju-
trutim Lir 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucnijska ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

JUTRO

Erbitterte Winterkämpfe im Osten halten an Sowjet-Durchbruchversuche bei Witebsk zusammengebrochen — Angriffe bei Kirowograd schreiten günstig fort — Sowjetisches Schnellboot versenkt

Aus dem Führerhauptquartier, 28. Dez. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:
Jagdflieger versenkten in der Strasse von Kertsch ein sowjetisches Schnellboot. Südwestlich Dnepropetrowsk und südöstlich Kirowograd wurden Angriffe der Sowjets im Gegenstoss abgewiesen. Eigene Angriffe nördlich Kirowograd sind im günstigen Fortschreiten. Im Kampfraum von Schitomir hielt der starke Druck des Feindes auch am vergangenen Tage an. 20 feindliche Panzer wurden vernichtet. Nordwestlich Retschiza konnten unsere Truppen nach Abwehr feindlicher Gegenangriffe ihre Stellungen verbessern.
Im Raum von Witebsk brachen wiederholte Durchbruchversuche der Sowjets in erbitterten Kämpfen zusammen. Eigene Gegenangriffe warfen den Feind an mehreren Stellen zurück.

In den erfolgreichen Abwehrkämpfen südlich Shlobin zeichnete sich die verstärkte thüringisch-hessische 299. Infanteriedivision unter der Führung des Generalleutnants Graf von Oriola besonders aus.

An der süditalienischen Front kam es im Westabschnitt nur zu Kämpfen von örtlicher Bedeutung. Nördlich Venafro ging bei einem Angriff weit überlegener feindlicher Kräfte eine Höhe nach schwerem Kampf verloren. In Raume von Ortona haben unsere Truppen, nachdem sie dem Feind in den erbitterten Kämpfen der letzten Tage schwerste Verluste an Menschen und Material zugefügt hatten, die Ruinen von Ortona geräumt und neue Stellungen dicht nordwestlich der Stadt bezogen.

Novi japonski uspehi na Pacifiku

23 sovražnikovih letal sestreljenih, 1 vojna ladja potopljena

Tokio, 27. dec. DNB. (Vzhodnoazijska služba.) Japonski glavni stan je v ponedeljek objavil:
Rano 25. decembra je večje število sovražnikovih letal preletelo japonska oporišča na Novi Irski. Japonsko protiletalsko topništvo je odbilo sovražnikova letala in 3 sestrelilo. Japonske izgube so zelo majhne.
Zvečer 25. decembra so potopile edince japonskega mornariškega letalstva v severnem vodstvu Bougainville med napadom na sovražnikove pomorske sile sovražnikovo vojno ladjo neugotovljenega tipa. Vrnila se niso 4 japonska letala. Edinice japonskega letalstva so dopoldne 25. decembra napadle 70 sovražnikovih letal, ki so hotela napasti Rabaul in so sestrelile 20 letal. Sestreljenih dveh letal ni bila zanesljivo ugotovljena. Tri japonska letala se niso vrnila.

Edinice japonskega mornariškega letalstva so rano 26. decembra napadle v vodstvu pri Cap Merkusov sovražnikove pomorske sile in izkrcevalna oporišča ter dosegle naslednje uspehe: 1 prevozna ladja je bila potopljena. 2 manjši prevozniki ladji sta bili zažgani, potopitev večje prevozne ladje ni bila zanesljivo ugotovljena, 1 večja prevozna ladja je bila poškodovana in z žgana, 1 izkrcevalni čoln je bil poškodovan in zažgan, 1 manjša ladja je bila zažgana in poškodovana. Dve sovražnikovi izkrcevališči sta bili zažgani. Dve japonski letali se nista vrnili.

V 17 dneh 148 sovražnikovih letal sestreljenih

Tokio, 27. dec. DNB. (Vzhodnoazijska služba.) Na obmojnem področju med Indijo in Burmo je izgubil sovražnik od 5. do 22. decembra 148 letal, ki so bila ali sestreljena v letalskih bitkah ali pa razrušena na tleh. Poročilo dodaja, da japonsko letalstvo vedno znova napada sovražnikova oporišča v vzhodnem delu pokrajine Assam in prizadeva sovražniku občutno škodo. V istem razdobju se ni vrnilo 18 japonskih letal na svoja oporišča.

Boji na Novi Gvineji in Novi Britaniji

Amsterdam, 28. dec. DNB. Reuter javlja iz zavezniškega glavnega stana na Novi Gvineji, da so se ameriške mornariške čete izkrcale pri Cap Clouestre in na severozahodni obali Nove Britanije.

Srditi zimski boji na vzhodu se nadaljujejo

Sovjetski poizkusi prodorov pri Vitebsku so se zrušili — Napadi pri Kirowograd uspešno napredujejo — Sovjetski brzi čoln potopljen

Führerjev glavni stan, 28. dec. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja: Lovski letalci so v Kerškem prelivu potopili sovjetski brzi čoln.

Južnozahodno od Dnepropetrovska in južnovzhodno od Kirowgrada so bili sovjetski napadi s protisunkom zavrnjeni. Lastni napadi severno od Kirowgrada uspešno napredujejo. Na bojišču pri Žitomiru se je tudi večer nadaljeval močan sovražnikov pritisk. 20 sovražnih oklopnikov je bilo uničenih.

Severozahodno od Rečice so naše čete po uspešni obrambi sovražnih protinapadov lahko zboljšale svoje postojanke.

Na področju pri Vitebsku so se v srditih bojih zlomili ponovni sovjetski prodorni po-

izkusi. Z lastnimi protinapadi je bil sovražnik na več mestih vržen nazaj.

V uspešnih obrambnih bojih južno od Žlobina se je posebno odlikovala ojačena turinško-hesenska 299. pehotna divizija pod vodstvom generalnega poročnika grofa von Oriola.

Na južnitalijanskem bojišču je prišlo večeraj v zapadnem delu le do bojev krajevnega pomena. Severno od Venafra smo izgubili vsled napada mnogo nadmočnih sovražnih sil v težkem boju neko višino. Na področju pri Ortoni so naše čete, potem ko so zadale sovražniku v srditih bojih zadnje dni najtežje človeške in stvarne izgube, izpraznile ortonske ruševine in so zasedle nove postojanke tesno severozahodno od mesta.

Z razvito zastavo!

Ura najhujših bojov — Junaška borba in potopitev oklopnice »Scharnhorst« — K napadu na ladijsko spremljavo, namenjeno v Murmansk

Berlin, 27. dec. DNB. K napadu na ladijsko spremljavo, namenjeno na Murmansk objavlja vrhovno poveljstvo nemške vojne mornarice še naslednje podrobnosti:

Ze pred nekaj dnevi so nemška »zvezniška letala odkrila sovražno ladijsko spremljavo, ki je plula v Murmansk. Vozila je vojni material in živila za sovjetske bojišče ter je bila proti njej poslana skupina vonih lad nemške mornarice.

V višini Severnega rta je bila sovražna ladijska spremljava napadena. V sled slabega vremena je bil razgled precej omejen. Okrog 11. dopoldne 26. dec se je oklopnica »Scharnhorst«, na kateri je bil vodja rušilev kontreadmiral Bev kot poveljnik tega nemškega brodnjaka, spopadla z oddelkom sovražnikovih zaščitnih edinic, ki je obstajal iz rušilev in križark. Kmalu po pričetku boja je posega vmes tudi neka težka sovražnikova bojna ladja. Med spopadom je sovražniku uspelo, da je presenetljivo zbrl nadaljnje težke bojne ladje, ki jih je vsled slabega razgleda v začetku ni bilo mo-

goče opaziti. Po več urah najhujših bojov je bila »Scharnhorst«, ki ji je poveljeval kapitan bojne ladje Hintze, obdana od sovražnih bojnih ladij ter se je okrog 19.30, potem ko je izstrelila poslednje granate in zadala sovražniku težke izgube, z razvito zastavo potopila. Ostale nemške vojne ladje niso utrpeli nikakih izgub.

O usodi posadke oklopnice »Scharnhorst« bodo svoji obveščeni, čim bodo prispela potrebna poročila.

Bojna pripravljenost evropskega zapada

Berlin, 28. dec. DNB. Po obsežnih razgovorih, ki jih je imel z maršalom Rundstedtom, je se maršal Kommler prejšnji teden sam pričel o bojni pripravljenosti evropskega zapada. Natančnemu pregledu naprav, ki predstavljajo višek sodobne tehnike, so sledili številni razgovori s krajevnimi poveljniki.

Dosedanji uspehi japonske mornarice

Tokio, 28. dec. (Vzhodnoazijska služba DNB.) V poročilu o položaju pomorske vojne je dejal v ponedeljek pred poslansko zbornico mornariški min. Šimada: »Japonska mornarica stalno utrjuje svoje strateške postojanke na širokem področju, ki obsega vso Veliko vzhodno Azijo, Pacifik in Indijski ocean ter s vsemi sredstvi prizadeva, da bi čim prej odprla prebogat naravne zaklade v ekspanzijskem področju naše vojne sile.«

Šimada je podal pregled mornariških bojov na Indijskem oceanu in Pacifiku ter podmorniške vojne od oktobra tega leta dalje. O operacijah na Indijskem oceanu je dejal, da so mornariške letalske sile izvršile ponovne napade na sovražna oporišča v zaledju ter da so stalno nadzirale zasedena področja. Glede operacij na severnem Pacifiku je dejal Šimada, da so mornariške sile skupno z oddelki suhozemske vojske utrldile svoje postojanke ter nadaljevale priprave za ofenzive na kopnem, na morju in zraku. V zvezi z boji na južnem Pacifiku je opozoril minister na uničujoče napade mornariškega letalstva na oporišča v Avstraliji. Ugotovil je, da so na vzhodni Novi Gvineji napadle sovražnika izkrcevalne čete z letalskimi jata. ki sodelujejo s suhozemsko vojsko, pri čemer je tvoril Finshafen sredšče operacij. Nato je mornariški minister omenil sijajne uspehe zadnjih dveh mesecev ter dejal, da je japonsko brodogradništvo skupno z letalstvom v eni pomorski bitki in v šestih letalskih bitkah pred otokom Bougainville uničilo mnogih nosilk letal, bojnih ladij, križark in drugih vojnih ladij, poleg tega pa se sestrelilo 600 sovražnih letal. Minister je opozoril, da sovražnik kljub tem ogromnim izgubam še vedno

trdovratno nadaljuje svojo ofenzivo ter da se je 15. decembra izkrcal pri rtu Merkus na Novi Britanji, ugotovil pa je, da je bila velika večina sovražnikovih sil uničena s pred izkrcanjem ter da sedaj japonske čete močno oglašajo sovražnikove skupine, ki se jim je posrečilo izkrcati. Mornariško letalstvo je v vodstvu okrog rta Markusa stalno napadalo sovražne ladijske spremljave ter ni le zadalo težkih izgub sovražnikovim vojnim ladjam, temveč je tudi zdesetkovalo osebe in oborožitve.

Mornariški minister je našel vse uspehe japonskih mornariških sil v zadnjih dveh mesecih, ki so:

Potopljenih je bilo 16 nosilk letal, 5 bojnih ladij, 26 križark, 9 rušilev, 11 podmornic in 33 prevoznih ladij.

Težko je bilo poškodovanih 8 nosilk letal, 4 bojne ladje, 25 križark, 8 rušilev in 15 prevoznih ladij.

Minister je nato opozoril, da so Japonci napram tem ogromnim izgubam sovražnik utrpeli le naslednje škodo: dve križarki sta bili lahko poškodovani, 2 rušilca pa potopljena.

Šimada je izjavil, da je bilo v tem obdobju sestreljenih približno 940 sovražnih letal, do čim znašajo japonske izgube okrog 240 letal.

Ob koncu je poudaril mornariški minister, da podvzema sovražnik vsled notranjepolitičnih razlogov napade za vsako ceno, da pa plačuje te poizkuse z grozovitimi izgubami: oseba in materiala. Japonska mornarica je zadala sovražniku od izbruha vojne ogromne žrtve. Dolej je izgubil 170.000 padlih in dvakrat toliko ranjenecv.

Boj proti cerkvi v Sovjetski zvezi

Minsk, 27. decembra. — Metropolit pravoslavne cerkve v Minsku je objavil poslanico, v kateri ugotavlja, da je boljševiška država 25 let ovirala belorusko cerkev v izpolnjevanju dolžnosti. V 20 letih sovjetskega gospodstva je bilo v Rusiji uničenih 24.000 cerkev in samostanov in okoli 120.000 svetišč spremenjenih v zabavišča in skladišča. V l. 1941 ni bilo v Minsku nobene cerkve več. V Bel. Rusiji ni bilo nobenega škofa več in sploh ni obstajala nobena bolj ali manj omebna vredna cerkvena organizacija. V primeri z uničevalnim delom boljševizma povzdiguje na to metropolit prebujenje cerkvene življenja pod nemško upravo. Tako je sedaj v Minsku, kjer do l. 1937 ni bilo izmed 29 cerkev nobene več, sedaj ponovno 7 uporabnih cerkev. Sovjetsko trditve, da v Sovjetski zvezi ne preganjajo več cerkve, označuje metropolit kot politično laž boljševikov in njihovih zavezničev. »To veroc, pravi metropolit v svoji poslanici, »hočeta moskovski nadškof Sergij in primas anglikanske cerkve v Angliji canterburški nadškof svetu sugerirati, vendar pa se ne sme pozabiti, da je v Sovjetski zvezi prevladujoča doktrina še vedno marksizem, načelo marksističnega nauka pa je: Vera je opij za narod. Zato je kaj težko verjeti izvajanjem canterburškega nadškofa, ker je pred dvema letoma povsem obratno govoril kakor danes.

Nova iraška vlada

Solun, 28. dec. DNB. Angležem vdani iraški ministri predsednik Nuri Es Said, ki je pred nekaj dnevi odstopil, je po Reuterjevem poročilu iz Bagdada osnoval novo vlado, ki se od prejšnje le malo razlikuje.

Osnovanje beloruskega centralnega sveta

Minsk, 24. decembra. Generalni komisar Bele Rusije skupinski vodja SS in generalni poročnik von Gottberg je objavil zastopnikom delovnega belo-ruskega ljudstva osnovanje belo-ruskega centralnega sveta, čigar predsednik je profesor Ostrovski. Istočasno je generalni komisar napovedal takojšnje važne ukrepe, ki bodo zboljšali prehranjevalni in socialnopolitični položaj beloruskega naroda in ki predvidevajo razširjenje kulturnega delovanja. V svojem nagovoru je dejal generalni komisar, da ni še nikoli noben sistem tako zaslužil in zatiral Beloruskega ljudstva, kakor boljševizem. Vsa Belorusa pozdravlja svobodo, nemško vodstvo pa je od priteka izkoristilo številne možnosti, da je v težko prizadeti deželi izvrševalo posebno pošteno in iskreno nameravano obnovo.

Canterburški škof o terorističnih napadih na Nemčijo

Berlin, 27. dec. DNB. V nedeljo zvečer je govoril canterburški nadškof o bombnih napadih na nemška mesta in dejal: »Skoraj vsak dan slišimo in čitamo o razdejanju, ki ga povzročajo naši bombniki. Samo pa sebi je umljivo, da nas to navdaja z zadovoljstvom.«

Novi guverner Bengalije

Amsterdam, 24. dec. DNB. Po Reuterjevem poročilu je bil angleški državni minister za Srednji vzhod Casey imenovan za guvernerja Bengalije.

Slepila kominterne

V Moskvi se na vse načine trudijo, svetu dokazati, da so sovjeti opustili svojo osnovno misel svetovne revolucije. Vendar pa so njih prizadevanja zaman. Tako na primer razpusta kominterne nihče na svetu ni vzel resno, najmanj pa še komunisti sami. Zlasti velja to za komunistične razbojnike v naših hribih. Ti so presenečenje v lastnih vrstah potlačili z ugotovitvijo, da je rečni razpust le eden izmed spretnih manevrov prožne moskovske politike. Kakor je Lenin svojčas dopustil svojo »znano ekonomsko politiko«, ko je bil boljševizem v zadregi zaradi popolnega razsula gospodarskega življenja v Rusiji, tako je Stalin posegel po slinkem taktičnem ukrepu in slovesno razpustil kominterne, hoteč s tem potolažiti svoje anglosaske zavezničke.

Kakor je vsem znano, je Lenin takoj udaril po »Nepcu«, ko je slednji dosegel nekoliko olajšanja gospodarskega stanja ter krenil še z večjo odločnostjo nazaj na pot tako zvane socializacije. Tako bo tudi Stalin v primernem trenutku tudi formalno spet oživil kominterne, brž ko mu bo to količjak kazalo. V ostalem pa take formalne obnove te organizacije, naperjene proti evropski omiki, niti ne bo treba, saj komunistične stranke stvarno še vedno delujejo povsod nemoteno v pravico trockistične svetovne revolucije. Da natrese svojim zavezničkom še več peska v oči, je reči diktator obnovil celo razne cerkvene institucije, ki jih je boljševizem nekoč zatril z vso brezobzirnostjo. Tako je bil obnoven patriarhat ruske pravoslavne cerkve, za muslimane v Sovjetski zvezi pa je vzpostavljena funkcija velikega muftija.

Take obnove kažejo na eni strani notranjo slabost komunizma, ki mora pod silo razmer delati kompromise, na drugi strani pa služijo v pomiritev anglosaske javnosti, pred katero imata Roosevelt in Churchill včasih težko stališče zaradi svojega prijateljstva z boljševiki. Zlasti Churchill je bil še v nedavni preteklosti hud sovražnik komunizma in so znane zelo ostre njegove izjave v tem pogledu. Za pred angleško in ameriško javnostjo nekoliko prikrje Churchillov miselni preokret ter se mu olajša stališče v novem zavezništvu, vzpostavlja Moskva celo cerkvene in verske institucije. S tem potem na dolgo in široko operira anglosaska duhovščina, zatrjujoč, da je boljševizem še danes odvrgl svojo voljo dokazal ter se celo nasproti verotožpovedim vede kot krotko jagnje.

Ljudi, ki vedo razločevati, kaj je potreba trenutne politične taktike in kaj je iskrena in načelna izprememba, ti okorni prijemi Moskve ne morejo prevarati. To tem manj, ker se marsikje, kamor ne more neposredno seči težka roka Stalina, komunisti ne drže domenevne igre. Zlasti vodstvo OF v naših krajih z izredno odkritostjo prezira novi kurz v Sovjetski zvezi. Trdovratno se drži kominterne, njenih naukov in njenih metod ter je zato v svoje vrste mirno sprejelo badoljevske izdajalce, dasi je s tem jasno pokazalo, kar je v resnici »narodni značaj OF«, ki ga v besedah skušajo vzdrževati z vseni sredstvi in slepili. Vsa javnost pa vidi v dejstvu badoljevskoga »tovarištv« le potrdilo internacionalnega značaja komunističnega razbojniškega početja.

Tudi izrazita protiverska in proticerkvena gonja OF spada v to poglavje. Vodstvo se prav nič ne meni za to, da je Stalin na videz začel povsem novo politiko s cerkvam v Sovjetski zvezi. Njih se to ne tiče, ker vedo, da je vse to le slepilo, ki pri nas ne zaleže več. Kidriča, Baehlerja, Leskovska in drugih vrelčine prav malo briga moskovska politika, kot zvesti učenci kominterne šole vedo, da je vse to le prazen videz.

Razbiti sovražnikovi sunki na italijanskem bojišču

Berlin, 27. dec. DNB. Dne 25. in 26. decembra je bilo več sovražnikovih sunkov na Monte Sammuero in pri San Vittore na desnem krilu južno-italijanskega bojišča zavrnjenih. Prav tako so bili brezuspešni posamezni slabotnejši sovražnikovi napadi proti gorskim postojankam v Abruzzih.

Na levem krilu je trajal še vedno sovražnikov pritisk pri Villa Grande, Villa San Nicola in Ortoni. Dva napada, podprta z oklopniki, sta bila pri Villi Grande razbita, dne 25. decembra po sovražniku zasedena višina zapadno od San Nicole pa zopet osvojena. Ogorčeni polnični boji v Ortoni so trajali vse božič. V severni del mesta prodrl Anglež, so bili s protisunkom vrženi nazaj in dovedeni ujetniki. Na vsej južno-italijanski fronti so ojačili Angloameričani delovanje svojega topništva potem, ko so se vsi napadi njihovih čet z velikimi izgubami brez kakršnega omebne vrednega uspeha razbili ob nemški obrambi.

Izpremembe v angloameriškem vojnem vodstvu

Stockholm, 28. decembra. V Londonu so uradno objavili, da je bil letalski maršal sir Arthur Tedder imenovan za namestnika vrhovnega poveljnika na evropskem zapadu generala Eisenhowerja.

Angleške skrbri

Zeneva, 27. dec. DNB. Nedeljski časopis »People« označuje položaj na notranji angleški fronti kot »resnično slab«. »Mi nismo«, nadaljuje list, »nikakor pripravljeni na mir. Ne glede na to, kar izjavljajo ministri v svojih govorih, je res, da sploh nimamo nikakih izdelanih poveljnih načrtov. Vlada zamašča isče sposobnih ljudi, ki bi izpolnili obljubo iz l. 1940 in ki bi hoteli uvesti v Angliji nov socialni red.«

N e k a t e r i m : Dajte več za zimsko pomoč, kakor pa Vam je bilo rečeno, sicer se utegne zgoditi, da boste dali še več, kakor je bilo mišljeno!

Uničevanje slovenskega kulturnega premoženja

Ljubljanski meščan, ki uživa relativen mir in toliko udobja, kolikor ga sploh more nuditi doba najstrašnejše vojne v zgodovini, si težko predstavlja veličanske spremembe v življenju naše pokrajine. Prav stvar, ki bi nam morala biti najbližje in nam vsak dan znova vzbujati zavest in vest, se fantazijska sposobnost znatnega dela ljubljanskega meščanstva se giblje ne verjetno počasi. Ljudje sicer čitajo razna poročila, a si ne morejo ali nečejo dovolj živo in nazorno predstaviti resničnega stanja naše pokrajine in njenega nezasilnega propadanja pod sunki nemške komunistične revolucije. V normalnih letih je vsaka ujava, vsaka vremenska katastrofa, ki je udarila kak kraj, bolj vznemirljiva, v resnici pa leno in zanikanje domišljijo nekega dela ljubljancev. Kakor jih zdaj razburja največja nesreča v vsej novejši slovenski zgodovini.

In vendar bi se vsa Ljubljana morala pretresljivo zavedati daljnosežnosti tega, kar se dogaja z našim podeželjem, z našo Dolenjsko in Notranjsko. Niti najubojnejši možgani se več ne smejo vdajati utvar, da se ti dogodki ne bi tikali Ljubljane. Gre za Ljubljano, kakor gre na vsej črti za slovenstvo in za to, kar smo od prepovedi dalje pojmovali pod slovenstvom; gre skratka za vse, kar smo in kar imamo. Ni moglo, da bi živelo mesto, ki se mu rodovitno in zdravo zaledje spreminja v žalostno pustnjo s požganimi vasmi, razrušenimi trgi, uničenimi kmetijami in obrati. Ni moglo, da bi narod, ki si sam uničuje svoje kulturno premoženje, mogel še nadalje ostati na tisti kulturni višini, s katero smo se Slovenci toliko ponašali in v kateri smo videli znak svojih sposobnosti.

Ce bi torej vsak naš človek, ki je v Ljubljani na varnem in tu razprda naivne fantazije o bližnji srečni bodočnosti, imel res dovolj prave, zdrave fantazije, združene s čutom odgovornosti za naš narod, bi se moral vsak dan znova zgroziti ob vestih, ki prihajajo z našega podeželja. Po krivdi komunistične viševske na slabotnem slovenskem narodnem telesu nam ne propadajo samo neprecenljivi zakladi narodnega premoženja, ki se je zbiralo skozi cele generacije, marveč propada tudi velik del našega kulturnega inventarja, ki je prav tako dedščina preteklosti in ponos vsega slovenskega naroda. Ne teče na veliko samo živa človeška kri, marveč odtoka tudi to, kar je napajalo našo kulturo, tvorilo krati njenega življenja, obnovljalo njene stvarjalne sile. Epopeje, ki jih doživljajo v zgodovinskih kakšni sfanatizirani literati ali spekulantski umetniki, bi bile preč skrajno klavirno nadomestilo za tiste kulturne vrednosti, ki nam jih uničujejo komunistični zeloti.

Naše kulturno propadanje ni samo v tem, da komunisti opuščajo večne vrednosti svobodnega in rodovitnega kulturnega življenja, da žene množice, ki jih zajame njegov val v surovost, v slepo uničevanje, v cinčno preziranje višjih idealističnih ciljev vsake kulturnosti. Propadanje ni samo v tem, da se naša živa brez tega strošanih narod vedno bolj pogreva v ubošost, ki bo po tej vojni dosegla take oblike, da sploh ne bo več sredstev za višje kulturne potrebe. Propadanje je tudi v tem, da se na Dolenjskem, na Notranjskem in Goriškem uničuje naše kulturno premoženje, da propada tisto, kar se sploh ne da prečiniti s številčniki, kar je dostikrat enkratno in nenadomestljivo. Brez potrebe, po krivdi naših lastnih ljudi, se uničuje to, kar druge dežele izgubljajo samo takrat, kadar se njihovi kraji spremenijo v bojišča. Zdrav narod pa si sam iz sebe in na lastnih tleh ne

ustvarja bojišče. Za to morajo priti sunki od zunaj, o čemer zgornjo pričata španija in sedaj Slovenija kot hvalažno polje boljševoških eksperimentatorjev.

Medtem ko se del ljubljanskega meščanstva opaja z utvar, da mu pristaši protimeščanske in protinacionalne »diktature proletariata« pripravi »osvobodjenje«, se zunaj Ljubljane spreminja samo odličje slovenske pokrajine. Revolucionarni fanatiki rušijo stare cerkve na hribih brez ozira na obči pomen slovenskega kulturnega premoženja. Nič jim ni mar, da so bili v marsikateri izmed teh cerkva ohranjeni spomeniki naše preteklosti, na katero smo se sklicevali med drugimi narodi, pričevanja o naši stari umetnosti, dokumenti naše kulturne enakovrednosti. Danes se ni moglo točen pregled teh izgub, vendar je po dospelih poročilih škoda neprecenljiva. Nešteto starih kmečkih hiš na sončnih pobočjih dolenjskih in notranjskih gričev, cele vasi med gozdovi, vasi sredi ljubljih vinogradov Bele krajine so postale žrtve rdečih besov, ki so se zagrizli v nesrečno slovensko zemljo.

Strupena sapa, ki je pred leti pustošila bogate, skoraj neuničljive kulturne zaklade španije, uničuje zdaj mnogo siromašnejše, a za nas še pomembnejše ostanke preteklosti; inventar slovenske narodne kulture. Od tiholih dolenjskih gradov z njihovimi zgodovinskimi in umetnostnimi zakladi širle kvitku sive razvaline. — Ni jih škoda, tih pričevalce dobe! — Šepeče agitator in šepetalna propaganda nekritično prenaša te besede po vsej čredi ljubljanskih omahljivcev in kratkovidnežev. Toda razsodni značilnost naše zemlje in da je izmed vseh ukrepov najneumnejši požigavanje in rušenje uporabnih in dragocenih stavb.

Koliko slovenskega kulturnega premoženja je ali še bo propadlo, se bo videlo šele tedaj, ko bo zadnji vihar za nami. Gotovo je samo, da bo na obliži slovenske pokrajine zbrisani ali vsaj zbrisanih mnogo njenih značilnih potez, da premožnih izgub sploh ne bo moglo nadomestiti in da nas po orgijah revolucionarnega besa čaka težka kulturna pokora. Nastopila bo mučna slabokrvnost, kakor se pojavlja samo po hudih, izpravačajočih boleznih. To globinsko oslabilost naše kulturne sile bodo občutili vse panoge slovenskega kulturnega življenja, vse institucije, vsi, ki bodo hoteli nekoliko višje, nad najnujnejše življenjske potrebe. Vsa komunistična uničevanje je treba nekega dne plačati, vse je treba poravnati v tej ali oni obliki. Ni moglo, da bi se v Ljubljano vrnilo živahno, procvetočajoče kulturno življenje, če bo največji del Dolenjske in Notranjske do kraja izmozgan, v razvalinah, v takem stanju, kakor so ga poznale nekatere pokrajine smo za časa tridesetletne vojne.

Naj bi se vse, ki jim je kolikšak mar za bodočnost slovenske kulture, zamislili v naš resnični položaj. S tem, kar je tvorilo naše celokupno kulturno premoženje, kar nam je dajalo moči za naš notranji napredek in zunanje uveljavljanje, z materialnimi in duhovnimi vrednoti slovenske kulture, propadajo same življenjske korenine naše bodočnosti. Vsak naj se vpraša: Ali je res treba, da se mali in slabotni slovenski narod zvija na Prokurstovi postelji zato, da mu zaupniki kominterne vžejo na čelo rdečo zvezdo? Ali so vse te veličanske žrtve v kolikšak razumnem sorazmerju s tem, kar si rdeči fanatiki obetajo od slovenskega plena? P. R.

Tolpe banditskega „maršala“ Tita razbije

Berlin, 27. decembra. Mednarodni informacijski urad poroča o položaju v južnovzhodni Evropi:

Pri nadaljevanju čistilne akcije v vzhodni Bosni so nemški specialni oddelki imeli v zadnjih dneh lepe uspehe. Del Titovih tolpe, ki so sedaj v paničnem begu proti zapadu, je bil na goratem gozdnem ozemlju ponovno izsleden in razbit. Razen več sto mrtvih je tolpa izgubila nad 300 ujetnikov. Višji poveljniški štab je bil s svojimi poročevalskimi sredstvi obkrojen in zajet. Tudi na otoku Korčuli ob vzhodni jadranski obali hitro napreduje pred nekaj dnevi započeto čiščenje. Prvotni žilav odpor je bil z odločnim posegom str. Otok, ki so ga doslej Titove tolpe uporabljale kot oskrbovalno oporišče, je sedaj trdno v nemški posesti. Večji del tolovajev je odločil orožje in zgoli slabotneje tolovajske skupine so zbežale na obalnih ladjah na oddaljenejša otoke.

Nemško letalstvo v borbi proti tolparam

Berlin, 27. decembra. Dne 23. in 24. decembra so nemška bojna letala z napadi v nizkem poletu na sovražnikove kolone podpirale čistilne akcije, ki jih izvajata vojska in oddelki SS proti tolovajskim skupinam v južnovzhodni Bosni. Z bombnimi zadetki in obstrlevalenjem so izgubili tolovajski štabila vprežna in motorizirana vozila. Strogolavna letala so na otoškem področju napadla z bombami luko, izraženo od tolpe kot oporišče, in so uničila skladišča, nakravalne naprave in več tovornih čolnov.

Zasedanje sobranja

Sofija, 27. decembra. Z uredbo ministrskega sobranja v prvem čitanju sprejel državni proračun za l. 1944. Na predlog predsednika sobranja Kalfova je sklenil parlament, da bo zboroval tudi v dobi od 28. decembra do 28. januarja 1944. Čeprav je imelo sobranje v tem času običajne počitnice, po zaključku debate o državnem proračunu so bili odobreni proračuni posameznih ministrstev. Sobranje je izvolilo tudi delegacijo poslancev, ki bo izročila regentom odgovor na prestolni govor.

Pooblastila bolgarskega notranjega ministra

Sofija, 27. decembra. Z uredbo ministrskega sveta je dobil notranji minister Kristov izredna pooblastila za ukrepe v primeru letalskega napada, za izvedbo morebitne preselitve prebivalstva ter za podporo žrtvam letalskih napadov. Vsi uradi in zasebniki se morajo pokoravati navedbam notranjega ministra.

Zagraženo stokratno maščevanje

Berlin, 26. dec. DNB. Neka francoska disidentska radijska postaja v Afriki je v zadnjih dneh agitatorsko potvrdila zadevo nekega, v nemškem vojnem ujetištvu nahajajočega se francoskega častnika. V zvezi s tem je bilo zagraženo, da se bodo francoski disidenti maščevali na nemških ujetnikih, ki so v njihovih rokah. Z uradne nemške strani pripominjajo k temu, da bo v primeru, ako bodo francoski disidenti segli po ujetih nemških častnikih, nemška vlada prisiljena, da se stokratno maščuje na degolstih, ki so v njenih rokah.

Za božični večer tempirane bombe

Berlin, 27. dec. DNB. Britanski teroristični letalci so uporabljali pri svojih napadih na stanovanske okraje državne prestolnice 24. decembra jutraj tuli mnogo tempiranih bomb, ki so bile tako prirejane, da bi morale eksplodirati na Sveti večer, s pomočjo nemškega gasilstva in z drugimi ukrepi pa je bil ta namen uspešno preprečen.

Turčija proti revolucionarnemu gibanju na Balkanu

Bern, 24. decembra. »Suisse« poroča iz Ankare, da so turški politični krogi globoko vznemirjeni zaradi usode sosednjih držav v primeru sovjetske zmage. Prav tako razpravljajo ankerski merodajni krogi vsestransko o udeleževanju Tita Broza v mejah nekdanje Jugoslavije. Po mnenju teh krogov je Turčija proti vsaki politiki, ki bi stremela za tem, da ustvarja neslogo na Balkanu. S tega stališča gledajo v turški prestolnici tudi na uradno pomoč Angloameričanom Brozu. Želijo, da vojna na Balkanu po tej vojni zakonite in močne vlade, ne pa revolucionarne struje, ki morajo nujno postati orožje tujih sil. Uspeh revolucionarnih sil, trdijo v Ankari, bi ponovno ogrožal varnost in enotnost na Balkanu, ki sta bistveni cilji turške politike.

Spor med liberalci in radikali v Čilu

Madrid, 27. dec. DNB. Liberalni predsednik senata Gustavo Rivera je po vseh izjavah iz Santiaga de Chile odstopil, ker je doslej brez uspeha zahteval odstop vlade. Radikali energično zahtevajo odstop liberalnih ministrov, dočim je predsednik republike znova izrazil svoje zaupanje finančnemu in poljedelskemu ministru.

Zimska pomoč

Iz pisarne odbora za Zimsko pomoč smo prejeli:

Sprejemanje prošnje za Zimsko pomoč se bo vršilo od 27. t. m. dalje v Franciškanški ul. 6, prvo nadstropje. Darujte perilo in čevlje! Če ne morete sami dostaviti, nam, prosimo, sporočite svoj naslov v prostore Zimske pomoči (nasproti Daj-Dama, poleg trgovine Rojina), da privedemo sami po darove.

Za informacije glede Zimske pomoči kličite: 47-71 (int. 44)!

Prostori Zimske pomoči so v Pucetičevi ul. 9/L, levo.

Denarne prispevke pošiljajte po čekovnih položnicah na »Pokrajinski podporni zavod — Zimska pomoč — ček račun 16.580«!

Svetel zgled

Dve ljubljanski dami, ki imata lično hišo pod Rožnikom, sta naslovili na prezidenta generala Rupnika človekoljubno in domoljubno ponudbo, da dasta svojo hišo na razpolago za ranjene in bolne domobranci, ki so že na poti okrevanja. Gosp. prezident je z zadoščenjem in zahvalo vzel na znanje njuno velkodušno ponudbo, ki jo je nato odstopil poveljstvu Slovenskega domobranstva.

Lega hiše ob rožniških gozdovih je kakor nalašč za rekonvalescent, ki ne potrebujejo več nege v bolnici, temveč poleg primerne hrane predvsem miru in dobrega zraka. Obojega bodo imeli tu dovolj, poleg tega pa še skrbno postrežbo, ker sta plemenniti darovalnici obljubili, da bosta sami poskrbeli tudi za to. V to sta polno usposobljeni, ker je ena izmed njih izveščana bolničarka. Druga pa si je tudi pridobila vsestranske izkušnje, ko je dolga leta sama negovala svojo težko bolno mater.

Ko bo okrevalec urejeno, bo dobilo v njem začasní prijetni dom kakih 15 rekonvalescentnih domobrancev. Poleg uslug, ki bo s tem storjena njim, bo tudi v bolnicah poprej, kakor bi bilo sicer mogoče, izpraznjeno enako število postelj za druge, ki so potrebni zavodove oskrbe. Dejanje obeh velkodušnih darovalnic prinaša tako dvojno korist.

Se večji je pomen plemenitega dejanja v moralnem pogledu. V svojem pismu na gospoda prezidenta sta dobrotnici poudarili, da želita s svojimi sklepom po svojih močeh koristiti domobranci misli in doprinesiti k rešitvi našega naroda iz nesreče, v katero ga je pahnil protinacionalni komunizem. Naj bi svetli zgled obeh zavednih in požrtvovalnih ljubljank izpodbudil tudi druge Slovence, da vsak, kolikor največ more, prispeva na ta ali oni način k protikomunistični borbi našega ljudstva!

Američani bi se radi polastili vsega pomorskega prometa

Buenos Aires, 28. dec. DNB. Zedinjene države se nameravajo do konca vojne izpremeniti v pomorsko silo, ki ji ne bo primere na svet, piše Walter Cordory, posebni dopisnik argentinskega lista »Prensa«. Glede na izjave admirala Lunda in viceadmirala Vickersyja piše Cordory, da imajo že danes Zedinjene države največje trgovsko mornarico na svetu in da bodo imele ob koncu prihodnjega leta nad 5000 ladij, ki bodo vse zgrajene po pričetku vojne. Ob koncu vojne bodo Zedinjene države lahko uporabile za tovarni promet 40 do 50 milijonov ton brodov. To pomeni, da bodo imele 2 tretjini celotne svetovne predvojnne tonaje. Ameriška vlada je sklenila, da bo po končani vojni plula po morjih trgovska mornarica kakih 1500 do 2000 ladij »Liberty«, ki bodo nadomestile zastarele 1.150 predvojnih ladij. S tem bodo Zedinjene države lahko z lastnimi ladjami prepele 50% svojega izvoza in uvoza. 500 počasnejših ladij tipa »Liberty« s skupno 5 milijoni tonami bo pripravljenih na obalah Atlantika in Pacifika ter Mehiškega zaliva za primer nove vojne, ostalih 2 do 3 tisoč ladij te vrste pa bo prodanih ali posojenih drugim državam. Istčasno predvidevajo tudi možnost, da povojni promet ne bo odgovarjal tej ogromni mornarici. V tem primeru ga b. treba pač povečati.

Zahteve „štirih velikih“ po svetovni nadvladi

Amsterdam, 8. decembra. Reuter javlja iz Pretorije, da je Smuts izjavil v govoru, namenjenem Zedinjenim državam, ki ga je imel ob priliki odklivanja s kolonialno ustanovo Woodrowa Wilsona, med drugim: »Zveza združenih narodov pod vodstvom »velikih štiri«, ki je prestala med vojno svojo preizkušnjo, mora postati temelj mednarodne organizacije za ohranitev miru in varnosti po vojni. Vselesile bodo imele glede ohranitve miru vsaj v prehodni dobi posebne naloge, dokler ne bo zgrajena nova svetovna organizacija. Brez moči, s katero razpolagajo vselesile in brez enotnosti ter vodstva, ki bosta potrebna ob danem trenutku, bi se prva doba po vojni lahko končala s istimi napakami, ki so pokvarile zadnji mir. Združene države, narodi britanske zajednice in Sovjetska zveza so izbrani za to vodstvo in odgovornost, ki njim pa lahko prilestejo Kitajsko v priznanje pomembnosti njenega odpora proti Japoncem in njenega vodstva v Aziji.« Če opazujemo, je dejal Smuts, »velike odločitve v zgodovini narodov, vidimo, da niso izločljive in nevtralne, temveč, da je postala vojna največja odločitev vseh človeških zadev.«

Železnice v Severni Ameriki pod državnim nadzorstvom

Stockholm, 28. dec. DNB. V ponedeljek zvečer je naročil Roosevelt vojnomu ministru Stimsonu, naj takoj prevzame nadzorstvo nad ameriški železnicami. V uradni izjavi je dejal Roosevelt, da je zaplenba železnic bistvenega pomena za vodstvo vojne. Ako bi železnice pri sedaj stavljeni, potem bi to storili proti vladi Zedinjenih držav.

Amsterdam, 28. dec. DNB. Po Reuterjevi vesti iz Washingtona sta danes dva ameriška generala prevzela vodstvo skoraj četr milijona milj dolgega železniškega omrežja v Zedinjenih državah. Kakor je bilo že javljeno, je hotel Roosevelt preprečiti splošno stavko železničarjev in je zato postavil ameriške železnice pod državno nadzorstvo. Vojni minister Stimson je imenoval za železniškega poveljnika generalnega poročnika Brehona B. Somervella, ki mu bo pomagal generalni major Gross, šef vojnega transportnega oddelka, ki je prevzel odgovornost za promet na železnicah.

OPOZARJAMO

naše cenjene oglaševalce, naj pohite z naročili za voščila v novoletni številki „Jutra“.

Za to številko bomo sprejemali naročila za inserate in male oglase samo do četrтка do 18. ure.

Uredba o potrošnji tobaka

Šef pokrajinske uprave na podlagi člena I. navedbe o upravljanju ljubljanske pokrajine z dne 20. septembra 1943, Službeni list št. 273/86 iz 1943, v zvezi s členom I. uredbe o pooblastitvi za izdajanje uredb o ureditvi notranjega prometa, razdeljevanja in porabe vseh vrst blaga za dne 12. marca 1941, Službeni list št. 236/26 iz 1941, odreja:

Čl. 1. Počenši s 1. januarjem 1944 se tobak in tobaki izdelki vseh vrst ne smejo prodajati ali oddajati za potrošnjo občinstvu brez nakaznice, predpisane s to uredbo. Moški, mlajši od 18 let in ženske, mlajše od 22 let in starejše nad 55 let, nimajo pravice do nakaznice.

Čl. 2. Na po en odrezek nakaznice se tobačni izdelki lahko nabavijo v količini, ki jo občasno določi šef pokrajinske uprave.

Čl. 3. Nakaznica je poimensko označena, ni prenosna in je veljavna samo v izpolnjeno glavo. Koristiti se more samo v času veljavnosti, tako da prodajalec sam odreže ustrezen odrezek.

Potvorba ali zloraba nakaznice se kaznuje po tej uredbi.

Čl. 4. Nakaznice izdajajo občinski preiskovalni uradi. Za razdeljevanje, uporabo in vračanje nakaznic veljajo predpisi o živilih nakaznicah (Službeni list št. 76-35 iz l. 1942). Prvo nakaznico prejme potrošnik samo, če so pri občinskem preiskovalnem uradu vložili prijavo z navedbo rojstnih podatkov.

Čl. 5. Glavni založniki smejo izvrševati naročila trafikam samo po odredbah uprave državnih monopolov.

Čl. 6. Prestopke določil te navedbe kaznujejo rečna sodišča s kaznjivo strogo za-

pora do 5 let in z denarno kaznijo do 300 tisoč lir. Poleg kazni sme sodišče izreči tudi zasego blaga in odvzeti pravico do prodaje tobaka za določen čas ali za vedno. Pogojne kazni se ne morejo izrehati. Postopek je pospešen.

Čl. 7. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu.

Prezident, div. general:

Rupnik, s. r.

Sprememba uredbe o objavljanju železniških tarif in prevoznih pogojev

Na podlagi čl. 1. navedbe o upravljanju ljubljanske pokrajine z dne 20. septembra 1943, št. 4, Službeni list št. 273/86 iz leta 1943, odreja:

Čl. 1. Uredba o objavljanju železniških tarif in prevoznih pogojev z dne 30. marca 1939, G. d. št. 21.842/39, Službeni list št. 274/48 iz leta 1939, se izpreminja takole:

1.) V členih 1., 2., 3., 4. in 7. se besedi »Prometni vestnik« odnosno »Vestnik« nadomestita z besedami »Službeni list šefa pokrajinske uprave v Ljubljani«.

2.) Drugi odstavek člena 1. se črta.

3.) V točki 4. člena 7. se besede »Službenih novih kraljevine Jugoslavije« nadomestijo z besedami »Službenem listu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani«.

Čl. 2. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani.

Ljubljana, dne 15. decembra 1943.

Prezident div. gen. Rupnik, l. r.

Gospodarstvo

Gospodarski program fašističnih republik

Kakor poroča »volksischer Beobachter« je kongres fašistične republikanske stranke v Veroni te dni sestavljal gospodarski program, ki se v važnih točkah bistveno razlikuje od programa prejšnje fašistične stranke. Nova država se izrecno označuje kot socialna republika. V središču pozornosti je delo v karkušniški obliki. Zasebno lastništvo posameznika ščiti država. Toda z važno omejitvijo: »kolikor je ta lastnina sad lastnega dela in lastne šteje.« Vsa podjetja, ki po svojem obsegu ali zaradi posebnih funkcij presegajo interese posameznika in služijo skupnim interesom, spadajo v akcijsko območje države. Kot taka podjetja se smatrajo obrati, ki služijo vojni proizvodnji, in obrati javne potrebe (plin, elektrika, vodovodni itd.). Taka podjetja naj v bodoče vodi država neposredno ali preko poldržavnih tvrd. Kako daleč bo segel pojem podjetij, ki služijo kolektivnim interesom, bo pokazala šala bodočnost. Program stranke vsekakor dopušča možnost za dalekosežno socializacijo.

Paragraf 12 programa se tiče obratnih svetov, ki se ilajo ustanoviti v vsakem podjetju, zasebnem, poldržavnem ali docela državnem. Obratni svet sestoji iz predstavnikov delavcev in nameštencev. Glavna naloga obratnih svetov je po besedilu programa določitev pravičnih mezd in pravičnega razdelitve čistega dohodka. Program predvideva, da pripadniki podjetja odpošljejo svoje zastopnike v nadzorstveni svet ali upravni svet. Vrh tega je v važnejših podjetjih v nadzorstvu tudi predstavnik države. S tem naj dobi država možnost boljšega vpogleda v poslovanje onih podjetij, na katerih je država posebno interesirana. Tako nadzorstvo je zlasti potrebno sprčo okolnosti, da so prišla v zadnjem času na dan razna odkritja o poslovanju številnih, po večini velikih podjetij.

Manj radikalne so spremembe akcijskega programa, ki se tičejo kmetijstva. Zasebna lastništva posameznika je v kmetijstvu močnejše povdarjena kakor v industriji in trgovini. Država posega v obratovanje le tečaj, če kmet svoje posestvo zanemara. To je bilo sicer že prej predvideno, vendar se ni dosledno izvajalo. Fašistično republikansko socialna država bo v bodoče strogo pazila, da se bodo zakoni z vsa strogostjo izvajali. Paragraf 17. določa, da se postavijo pred posebno sodišča spekulanti, ki prodajajo racionirane proizvode na črni borzi. Po teži dejanja je v takih primerih možno izreči tudi smrtno kazen. Kakor doslej so kmetje dolžni oddajati svoje proizvode, kolikor so pri potrošnji racionirani, državnim zbirališčam (ammassi).

Delavske mezdne naj se v bodoče uredijo bolj pravično kakor doslej, deloma z določitvijo minimalnih mezd s krajevnim višavo. Da se prepreči inflacijski pojavi je predvideno, da se del zaslužka izplača v naravi, in sicer preko združnih prodajal, ki naj se primerno razširijo. Zasebne trgovine lahko razlasti država v primeru kršitve predpisov o racioniranju in o cenah. Take razlastitve trgovine se prenesejo na organizacijo poldržavnih velikih konsumnih združenj. V načelu je postavljen tudi obsežen program v gradnji stanovanjskih hiš, ki gre za tem, da dobi vsaka delavska družina svoje lastno domovanje. V nacionalnem zavodu za ljudska stanovanja se bodo združile manjše stanovanjske zadruge.

Vse socialne ustvaritve prejšnjega fašizma ostanejo v veljavi. Iztina dela (Carta del Lavoro) je tudi v bodoče osnovni zakon fašizma in izhodišče socialne politike fašistične socialne republike. Vsi delojemalci bodo v bodoče združeni v eni sami konfederaciji nazvani »Confederazione Generale del Lavoro, della Tecnica e delle Arti«.

GOSPODARSKE VESTI

— Nemško-finski trgovinski sporazum. Te dni je bil med nemško in finsko delegacijo v Berlinu sklenjeno, da se obstoječi trgovinski sporazum podaljša za leto 1944. O obsegu nemško-finske blagovne izmenjave je dosežena ureditev za prve mesece prihodnjega leta. Že v novembru lanskega leta dogovorjena oskrba Finske z žitom in

drugimi važnimi živili omogoča finski oskrbo do nove letine. Za finski izvoz lesa je dogovorjen načrt za vse leto 1944. Glede končne ureditve blagovne izmenjave se bodo pogajanja nadaljevala v februarju.

— Povišanje poštne pristojbine na Hrvaškem. S 1. januarjem prihodnjega leta stopi na Hrvaškem v veljavo povišanje pristojbin za pošto, telegraf in telefon v notranjem prometu, kakor tudi v prometu z inozemstvom. Povišanje znaša od 50 do 100 odstotkov.

— Slabi izgledi za angleško trgovinsko mornarico. Še leta 1890 je od svetovne ladijske tonaje odpadlo na britski imperij 55%; že leta 1911. je ta delež zdrnil na 42,8%, tik pred izbruhom sedanje vojne pa je znašal le še 30,9%. Države evropske celine so svoj delež v teh 50 letih prično obdržale in celo nekoliko povečale, namreč od 32% v letu 1890, na 34,5% v zadnjem letu pred vojo. Močno pa se je v tem razdobju dvignil delež Zedinjenih držav in Japonske. Delež Zedinjenih držav se je povzpelo od 8,6 na 17,6%, delež Japonske pa od 0,7 na 7,4%. Za dobo po vojni so izgledi Velike Britanije še mnogo slabši saj je Velika Britanija izgubila v sedanji vojni pretežni del trgovinske mornarice, ki je pred vojo obsegala 17,9 milijona brutotonskih ton, ob koncu letošnjega leta pa bo imela še kakih 9,4 milijona registrskih ton. Na drugi strani pa so Zedinjene države v teku vojne ogromno povečale svojo trgovinsko mornarico, ki bo ob koncu letošnjega leta štela krog 25 milijonov brutotonskih ton. Tako je sedaj ameriška trgovinska mornarica že dva in polkrat večja od angleške, kar povzroča angleškim gospodarskim krogom velike skrbi.

Kaj bi najraje čitali za razvedrilo in pouk? Vse — česar si najbolj želite — najdete v

„RAZGLEDNIKU“

sodobnem obzorniku »Jutra«, ki vam odpra OKNO V DOMAČI IN TUJI SVET

Kazni zaradi prekrškov zatemnitvenih predpisov

V dobi od 19. do 25. decembra l. 1943 so bile kaznovane zaradi prekrška zatemnitvenih predpisov naslednje osebe:

Snabelj Lucija, trg. poslovođnica, Ambrožev trg 10; Erbežnik Alfonz, poslovođa, Verstovškova 22; Šerko uljica, zasebnica, Gregorčičeva 15; Česnovar Franciška, zasebnica, Stari trg 16; Oset Marija, trgovka, Bleiweisova 1; Kajzer Robert, trgovec, Viktorja Emanuela 16; Kadunc Avgust, trgovec, Mestni trg 8; Ulčar Vika, trgovka, Mestni trg 7; Zalokar Ana, trgovka, Mestni trg 19; Sajevec Slavka, trgovka, Stari trg 6; Bernik Marija, trgovka, Stari trg 14; Mlakar Srečko, trgovec, Stari trg 28; Zdravč Davorin, trgovec, Stari trg 30; Rinaldin Rudolf, odvetnik, Cesta Arle Rea 4; Faganel Edvard

Kronika

* **Japonsko-nemški kulturni zavod v Osači.** V navzočnosti vodilnih japonskih in nemških osebnosti je bil pred kratkim v Osači odprt poseben japonsko-nemški kulturni zavod. Osača je eno največjih industrijskih mest na Japonskem, zato ni dvoma, da bo delo za globlje spoznanje obeh narodov, japonskega in nemškega, prav tamkaj obrodilo dobre sadove.

* **Francoski medicini v Nemčiji.** Francoska vlada v Vichyju je izdala medicinsko rojstnega letnika 1922 pravico, da nadaljuje svoj medicinski študij na nemških univerzah. Pred odpotovanjem v Nemčijo pa mora vsak medicinec absolvirati poseben teoretičen in praktičen tečaj o veneričnih boleznih.

* **Zadnja pot znanega tvorničarja.** V Trbižu je umrl odnotni tvorničar Franc Majzinger iz starega Kanalskega rodu. Pokopaval se ga ob veliki udeležbi trbiškega prebivalstva. V Kanalski dolini je bil pokopnik zelo znan in obče spoštovan mož.

* **Smrt pisatelja Wernerja Jansena.** V Vrbi ob Vrbskem jezeru je na dan 21. decembra umrl dr. Werner Jansen, profesor medicine. Pokojnik ni bil samo spreten zdravnik, ampak tudi pisatelj, ki je zajemal snov za svoje romane iz germanske junajske zgodovine. Pokojnik je bil za svoje delo v tem pravcu odlikovan z Goethejevo kolajno.

* **Nad pol milijona obrokov hrane razdeljeno dnevno v Berlinu.** Nemški listi poročajo, da posluje v Berlinu zaradi posledic letalskih napadov nad 3000 kuhinj, ki razdeljuje hrano med prizadete prebivalstvo, ki je prišlo zaradi terorističnih napadov ob lastna gospodinjstva. Povprečno nasitijo te kuhinje na dan najmanj pol milijona ljudi, niso pa redki dnevi, ko doseže število podpirancev 760.000.

* **Vangvingev je bil operiran.** Predsednik nacionalne kitajske vlade Vangvingev je bil pred kratkim operiran. Zdravniki so mu odstranili kroglo, ki je običajla v njegovem telesu pri atentatu 1. 1935. v Nankingu. Operacija je zadovoljivo potekla in Vangvingejevo zdravstveno stanje se naglo obrača na bolje.

* **Sprememba v vodstvu lirskega »Telegrafa«.** Pri listu »Telegraf«, ki izhaja v Ljubljani, je veljal svojčas za glasilo bivšega zunanjega ministra Ciana, je prevzel vodstvo italijanski novinar Cammoucci.

* **Zadnji teroristični napad na Sofijo** je zahteval 74 mrtvih in 80 ranjenih, angloameriški letalci pa so uničili približno sto stanovanjskih hiš poleg nekaterih bolnišnic in šolskih poslopij. Pri tem letalskem napadu je izgubil življenje tudi znani bolgarski letalski stotnik Spisarevski, potem ko je sam sestrelil tri sovražne bombnike. Kakor znano, so izgubili napadalci 11 štirimotornih bombnikov.

* **15.000 stotov jabolk za prizadete po bombnih napadih.** Vodstvo württemberske župe je glede na to, da je bila sadna letina v okrožju zelo obilna, sklenilo pokloniti 15.000 stotov prvostopenjske namizne sadja družinam, ki so prizadete zaradi bombnih napadov.

* **Omejitev v turški prehrani.** Turška vlada je izdala odredbo, da se mora zaradi vojnih razmer omejiti prodaja in poraba mesa in nekaterih drugih živil, predvsem v Ankari, Carigradu in Izmiru. Za druge kraje omejitve trenutno še niso pedvidene.

* **Štednja s papirjem v Ameriki.** Z začetkom novega leta bodo omejili obseg ameriških dnevnikov, listov in revij za eno četrtino.

* **Italijanski otroci na poti v Sovjetsko zvezo.** Rimski radio je z globokim obžalovanjem objavil vest, da je odrinilo v zadnjih dneh šest ladij z otroki s Sicilije iz pristanišča Sirakuza proti Crnemu morju, kjer bodo otroke izkrcali v nekem sovjetskem pristanišču. Pripravljajo se še nadaljnji transporti italijanskih otrok v Rusijo.

* **Tisoč božičnih smrečic za brezdomce** iz Bochuma. Neki kmet iz Meschede na Vestfalskem je poklonil beguncem iz Bochuma božično darilo posebne vrste. V svojem gozdu je posekal tisoč smrečic ter jih razdelil med prebivalce, ki so morali zaradi letalskih napadov zapustiti svoje domove in žive zdaj raztreseni po raznih krajih.

* **Čvrst stotnik.** V Gradcu je obhajal mojster v precizni mehaniki Viljem Nitsch pred kratkim svoj stoti rojstni dan. Mož je še pri čvrstem zdravju ter je bil petnajsti izmed sedemnajstih otrok svojih roditeljev, ki je preživel vse svoje brate in sestre.

* **Smrtna nesreča z mino.** Na cesti iz Zelmele proti Pijavi gorici se je primerila huda nesreča, ki je zahtevala življenje 13-letnega posestnikovega sina Milana Mehlinca iz Zelmele. Z očetom sta stopala poleg voza, ko je nenadoma kolo zadelo ob zakopano mino, ki je v trenutku eksplo-

dirala. Voz je razneslo, fant pa je bil tako hudo ranjen, da je poškodovan kmalu podlegel Oče je ostal nepoškodovan.

* **Delna civilna mobilizacija v Bolgariji.** Nameščenci bolgarskih občin so bili te dni mobilizirani za civilno službo na podlagi posebnega dekreta ministrskega predsednika bolgarske vlade.

* **Proti hazardnim igram, plesu in kajenju opija.** V Sanghaju je podpisalo pol milijona mladostnikov obliko na svoje rojake, v katerem jih pozivajo, naj opuste hazardne igre, ples in kajenje opija. Proglas pravi, da se je treba starih običajev otresti ter se pripraviti na vstop v novo dobo.

* **Volčja nadloga v Karpatih.** Prebivalci v okolici karpatskih gor so našli v zadnjem času dva tisoč krvolokov volčjega rodu. Zverji so se tako pomnožile, da je v nevarnosti živina, pa tudi prebivalci karpatskega ozemlja. Na vzhodnem bojišču so vojne razmere volkove v znatni meri uničile. V Karpatih pa so se volkovi tako pomnožili, da jih ne pokončujejo samo s puškami, temveč jim nastavljajo tudi pasti s strupom. Navzlic temu poročajo krajevni čimtelji, da je bilo mogoče doslej uničiti komaj eno desetino volčjih tolp. Vsako leto se pomnožijo tropi volkov na karpatskem področju za 3 do 4000 repov. Tako so postali volkovi na tem področju prava črna ljudska nadloga.

Iz Ljubljane

u— **Nagradni natečaj za domobransko koračnico.** Poveljstvo domobrancov razpisuje nagradni natečaj za najboljšo domobransko koračnico v besedilu in napevu. Besedilo naj bo zajeto z današnjih borb in trpljenja slovenskega naroda. Iz njega naj bo razvidna nezlojmljiva volja do zmage nad satanskim komunizmom. Napev naj bo udaren, slovenski, lahek za učenje. Nagrade: prva 1000 lir, druga 500 lir. Pravico do tekmovalstva imajo vsi protikomunistični borci in delavci. Koračnice bo pregledal in določil nagrade poseben odbor strokovnjakov. Izid natečaja bo objavljen v časopisih. Za nenagrajene si pridržimo pravico, da jih po dogovoru odkupimo. Pesem z notami je treba dostaviti poveljstvu Slovenskega domobranstva v zaprti kuverti z geslom, naslov avtorja pa v drugi kuverti. Tekmovalci naj pošljejo svoje prispevke do dne 15. januarja 1944 na poveljstvo Slovenskih domobrancov, Ljubljana, Gledališka ulica št. 11.

u— **Opozorilo radijskim poslušalcem:** Ljubljanska radijska postaja sporoča svojim poslušalcem, da se pričnajo jutranje oddaje s koncertom od 7.00 do 8.00; vmes pa so od 7.30 do 7.40 poročila v nemščini in slovenščini.

u— **Poroka.** Na sv. Stefana dan se je poročil v stolnici gospod Vinko Breznik, sin veletrgovca z železnino g. Vencezlava Breznika, z gospodično Marjo Pečnik, hčerko tajnika pri Nabavljalni zadrugi državnih nameščencev g. Antona Pečnika. Poročni obred je opravil ženinov stric, gospod župnik Ivan Rihar. Bilo srečno!

ANEKDOTE, ŠALE, KRIZANKE?

u— **Petroleja za hišna zaklonišča.** Mestno poglavarstvo sporoča, da dobe petroleja za hišna zaklonišča oni hišni lastniki (hišni starešine, upravitelji hiš), kjer so zaklonišča urejena in opremljena. Nakaznico dobi v zaščitnem oddelku mestnega poglavarstva v Lingarjevi ulici št. 1/II, soba št. 43, na osnovi prošnje po obrazcu, ki ga tudi tam dobite.

u— **Matičičeva povest »Petricka«.** ki je pred kratkim izšla v Vodnikovih družbi, je globoko občutena epopeja slovenski materi. To zgledno pripovedno delo iz kmetijske življenja na Notranjskem bo še dolgo verno zrcalo in tople izvir prave ljubljane do domače hiše in naše lepe zemlje. Vsi, ki ljubite slovensko izvirno lepoto, sežite nemudoma po tej vredni knjigi! Knjige dobite v pisarni Vodnikove družbe (Narodna tiskarna), v knjigarni Tiskovne zadruge, Selenburgova 3, ali pa v knjigarni Učiteljske tiskarne, Francišanska 6.

u— **Za desinfekcijo ust in grla** dobite v vsaki lekarni **FORMICOT PASTILE!**

u— **Malo je knjig,** ki bi bile za določajočo mladino tako primerne kakor je R. Kiplingova knjiga o džungli, ki je izšla v knjigarni Tiskovne zadruge.

u— **Za mestne revče** je darovala lir 500 v počastitev pomina blagopokojnega gosp. Karla Preloga trvdka Grom, špedicija.

u— **V počastitev spomina** pok. ge. F. Pl. Kastl poklanja za gluhozeme rodbina Nagode lir 100.

u— **Najnujnejši pripomoček** za gospodinjke kuharice in gospodinjske pomočnice je **Gospodinjski koledar**, ki ga je za leto 1944 pravkar izdala knjigarna Tiskovne zadruge.

Vsaka hiša mora imeti svoje zaklonišče, ki je zadosti veliko za vse stanovanke in za vse v poslopju zaposlene.

* **Pesek in voda za gašenje morata biti pripravljena na podstrešju, na stropiščih, v vseh stanovanjskih in poslovnih prostorih, pa tudi v kleti in v zaklonišču.**

* **Hišni starešine protiletalske zaščite!** Če hišni gospodar ali stranke kljub vašemu opozorilu nečeto izpolnijo predpisov o protiletalski zaščiti, javite to upravi policije.

* **Zaklonišče mora biti zavarovano proti zračnemu pritisku.** drebcom bomb in izstrelkom ter dovolj trdno, da vzdrži ruševne lastne stavbe.

u— **Tramvaj za zimsko pomoč.** Uprava cestne železnice opozarja potnike, da bo na Silvestrovo in na Novo leto k vsaki vozovnici pobirala pribitek 0.50 lir za zimsko pomoč.

u— **Držališče SK Ilirije** je odprto. Sezonske vstopnice se dobijo pri dnevnih blagajni. Vstopnina bo enaka kakor lani.

u— **Zahtevajte AMIDON tablete** proti glavobolu, nevragitji, hripi, influenci in revmatizmu. Dobite jih v vsaki lekarni.

u— **Tramvajska nezgoda na Ajdovščini.** V ponedeljek ob 14. je privozil iz šiške do postajališča pred kavarno Evropo tramvajski službeni voz št. 39. Takoj za njim je vozil voz št. 34, ki je bil natrpan s potniki. Preden je ta voz prispel do postaje, pa se je službeni voz začel pomikati nazaj ter je s precej močnim sunkom zavozil s svojim zadnjim delom v prednji del tramvajskega voza št. 34. Posledice sunka seveda niso izostale. Šipe v prednjem delu zadetega voza so se zdrobile in sesule, pri čemer je nekaj potnikov dobilo praske, ki so bile k sreči lažje značaja. Potniki so zaradi nezgode seveda takoj izstopili, poškodovani voz pa se je moral odpeljati v remizo na popravilo.

u— **»DOLOREX«** tablete se pripravljajo pri gripi in boleznih prehlada, ker znižajo temperaturo, olajšajo pa tudi bolečine pri glavobolu, migreni in revmatizmu. »Dolorex« izdeluje lekarna Mr. Bahovec.

u— **Nesreče.** Na Vrhniki je povozil avto 38 letnega delavca Antona Subica. S poškodbo po vsem životu so ga pripeljali v ljubljansko bolnišnico. Levico si je zlomil pri padcu 32 letnj gravir Rafael Šmidt iz Ljubljane. 10 letna hčerka delavca Angela Poljanarjeva in prav toliko stara hčerka delavca Julijana Mohoričeva sta šli od mase; pred krčjivo sv. Krištofa ju je podrl nek voznik, pri čemer sta dobili poškodbe po telesu. 41 letnega sina šoferja Jožeta Mavriča iz Ljubljane je pes ugriznil v desno nogo. Ponesrečenci se zdravijo v ljubljanski splošni bolnišnici.

Z Gorenjskega

Sestanek vajencev v Radovljici. Nedavno je bil v Radovljici zbor vajencev iz radovljiskega okrožja. Obenem z zborom so se vršile tudi profesionalne tekme. Udeleženci tekem so bili na koncu počašteni s sadjem ob prijetno okrašenih mizah.

Hude prometne nesreče. Dne 22. decembra popoldne se je primerila na cesti iz Celovca proti Vrbskemu jezeru huda avtomobilska nesreča. Trije tovorni vozovi celovške mestne občine so takrat vozili od Vrbskega jezera proti Celovcu, na prelazu pa je zgrabila druga izmed njih lokomotiva brzega vlaka ter ga popolnoma razdrobila. Lokomotiva je vrta tovarno vozilo kakih sto korakov daleč, pri čemer so se ubili trije delavci, ki so sedeli na vozu, in sicer 44letni voznik Schlegel ter njegova sopotnica Franc Feuchting in Jože Jusser.

Spodnje štajersko

Poklicna izobrazba kmetov. V dneh od 6. do 15. decembra je vodstvo Heimabund-a sklicalo vodje kmetijske poklicne vzgoje

Izšel je

decembrski roman »Dobre knjige«. Marija Skalana izvirni roman

RINA

Naročniki DR. ki sami dvigajo knjige v upravi »Jutra«, naj pridejo ali pošljejo tudi po novi roman. Ostalim naročnikom se dostavlja po raznašalcih na dom.

V nadrobni prodaji se dobi novi roman po vseh knjigarnah in v upravi »Jutra« po ceni 13 lir za broširano in 28 lir za vezano knjigo.

Beleznica

KOLENDAR

Sreda, 29. decembra: Tomaž Kantrberski.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Karneval ljubezni.
Kino Sloga: Ko spet sonce zasije.
Kino Union: Med dvema snubcema.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Sušnik, Marjin trg 5, Deu-Klanjsček Dia, Gosposvetska cesta 4, Bohinec ded., Cesta 29 oktobra 31.

ZATEMNITEV

je strogo obvezna od 17. do 6.30 ure!

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Sreda, 29. dec., ob 16.: Normanški junaki. Red Sreda.

Cetrtek, 30. dec., ob 16.30: Cvetje v jeseni. Red Cetrtek.

Petek, 31. dec., ob 16.: Cvrček za pečjo. Izven. Cene od 22 lir navzdol.

Sobota, 1. jan., ob 16.30: Cvetje v jeseni. Izven. Cene od 22 lir navzdol.

H. Ibsen: »Normanski junaki«. Igra v štirih dejanjih. Osebe: Ornuif, deželni glavar na Islandskem — V. Skrbineš, Sigurd Silni, pomorski kralj — Drenovec, Gunnar, bogat kmet — Gregorin, Thorolf, Ornuifov najmlajši sin — Bitenc, Dag, Ornuifova hči — Boltar-Ukmarjeva, Hjordis, rejenka — Marija Vera, Kore, kmet. Režiser: M. Skrbineš, scenograf: inž. E. Franz.

OPERA

Sreda, 29. dec., ob 16: Melodija srca. Opere. Izven. Cene od 36 lir navzdol.

Cetrtek, 30. dec., ob 16: Prodana nevesta. Izven. Cene od 32 lir navzdol.

Petek, 31. dec., ob 16: Melodije srca. Izven. Cene od 36 lir navzdol.

Sobota, 1. jan., ob 16: Prodana nevesta. Izven. Cene od 32 lir navzdol.

Zaradi spremembe opernega repertoarja je spreminjen danes red abonmanov v Drami, in je zato današnja predstava »Normanski junaki« za red Sreda. Abonent reda B in Sreda naj to spremembo blagohotno upošteva.

Zaradi nenadne indispozicije K. Vidali-jeve bodo pili danes izven abonmana namesto napovedane »Sneuročke« opereto »Melodije srca« z Belizarijem Saneinom v tenorski partiji.

Vsi otroci, ki so sodelovali pri mladinski opereti »Princeska in zmaj«, naj se zgledajo v cetrtek, 30. t. m., med 16. in 18. uro zaslужilo v Operi.

Nov tenorist v »Prodani nevesti«. V cetrtek se obeta gledališkemu občinstvu zanimiv dogodek: v partiji Janka bo nastopil prvič g. Vinko Slančec, učenec spodaj rektorja Julija Betetja, ki je po razmeroma kratki študijski dobi dozel za odrski nastop. Njegov izraziti tenorski glasovni material z lepo višino in močno probnostjo ga uspešabla po svoji kakovosti za to partijo. Marinko bo pela tokrat Milica Poljanarjeva, ki je dosegla lani poleg Ksenije Vidaličeve z njo velik uspeh.

Obe pevki bosta nastopili v tej partiji izmenoma, kakor bo dovoljevala njuna zaposlenost glede na ostale opere, v katerih sodelujeta. — Nastop g. Slančeca, s katerim se obeta našji Operi nov tenorski prirastek, ki ji bo prav dobro došel, bo za pevca nelahka preizkušnja, po kateri bo lahko presodili, za katere vrste tenorskih partij bi eventualno prišel v poštev. Vsekakor pa je »krst« novega domačega tenorja dogodek, ki vzbuja nemalo pozornost.

RADIO LJUBLJANA

SREDA, 29. DECEMBRA

7.00—8.00: Jutranji koncert; vmes od 7.30 do 7.40 poročila v nemškem in slovenskem jeziku. 12.00—12.30: Opoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v nemškem in slovenskem jeziku. 12.45—14.00: Koncert Malega orkestra Stenovic. 14.00—14.10: Poročila v nemškem jeziku. 14.10—15.00: Za vsakega nekaj. 17.00—17.15: Poročila v nemškem in slovenskem jeziku. 17.15—17.30: Popoldanski koncert. 17.30—18.00: Otroška ura. 19.00—19.30: Koncert šramlov. 19.30—19.45: Poročila v slovenskem jeziku. Pregled sporela. 19.45—20.00: Mala glasbena medigra. 20.00—20.10: Poročila v nemškem jeziku. 20.10—20.40: Koncert klasičnega tria. 20.40—21.40: Ljubzen je nevarna stvar. 21.40—22.00: Prenos iz Beograda. 22.00—22.10: Poročila v nemškem jeziku. 22.10—22.30: Glasba za lahko noč.

Kultura

Dve etnografski knjigi

Kotnik Franc: Slovenske starosvetnosti. Poljudno znanstvene knjiznice »Svet« št. 4.

Naš marljiv narodopisec dr. Franc Kotnik je kot nekaj zbirnik svojih razprav izdal pod gornjim naslovom lepo opremljeno in ilustrirano delo, ki je v prvi izraz njegovega stališča v narodopisnih in narodoslovnih problemih našega naroda. V uvodu na prejšnjem, kaj mu pomenijo »starosvetnosti«, namreč narodno starino. Nato zgodečno podaja oris predmeta in metod slovenskega narodopisa. Avtor išče v materialni kulturi najprej pranošo in obravnava posamezne njene dele: kokle, pokrivala, dežni plašč iz ličja, kozuh, razne stare tkanine kakor bukovino, lanene, konopljeve tkanine, rasevine in končno usnje. Same pranoše pa ni opisal, ker raziskavanje na tem polju še dolgo ni končano in bi zahtevalo knjigo zase. Če vzamemo samo kranjsko nošo, nam manjkajo na pr. škornji (prvotno iz drvesne skorje), srajca in brezokavni telovnik, potem ruta, eden najstarejših delov obleke. Dalje spada k moški pranoši palica kot najstarejša udarna orodje, torba kot najstarejši žep, rog ali čutara, pa se kaj. Tako to poglavje še čaka novih delavcev, kakršni je Kotnik. Izmed starosvetnih bivaljših obravnava dimnico, ki bo najstarejša poljedelska hiša, ne tudi slovenska saj je njeno ozemlje s rdečo površ po Slovenec ni bil vedno poljedelec.

Iz občestvene kulture navaja pisec med običaji čisto gospodarskimi, res občestvenimi, kakor gnojivo, steljerajo, teritev,

podobnimi srbskim mobam (molbam), pri katerih občestvo pomaga posameznemu članu zajednice, tudi značilne verske običaje, vezane na razne praznike, na pr. božične iz ptujske oklice, pomembne haloške velikončne iz Meziške doline in pastirске binkošne iz dobroske okolice. Prebranje to poglavje se nam živo oglasi potreba enotnosti razpravljanja pa tudi zapovedanja teh običajev, ker se vedno ne vemo, kateri med njimi so splošno slovenski, kateri naši in kateri tuji. Dosedanji načn dela nam tega ne bo mogel nikdar pomagati. To se seveda ne tiče pisatelja, ki je naredil svoje delo vzorno, t'če pa nas vseh, ki opravljamo toliko dela brez pravega programa. Zato se tako počasi dvigamo iz etnografije v etnologijo. Opisati je eno, razumeti pa povsem kaj drugega. Kotnik je začel na drugi način. Zbral je na primer vse dosegljivo gradivo o Martinovem. Tudi tako bi bilo mogoče priti koaj do rezultata. vsaj do preglednosti vsega gradiva. Kotnik je v razlaganju gradiva silno previden, objektivni in se ne prenašal nikdar s svojo sodbo, le eno je, kar ni prav, da tako podčrtava nezadostnost dokazov drugih piscev, ki niso njegovega mnenja. Baš pri svetem Martinu podira mnenje zgodovinarja Grudna, da je važen v kultu tega svetnika mitološki moment, čes da so krščanski propovedniki krščanski kult in verske resnice navezovali na urebde prejšnjega verstva in da je ljudstvo svoje naznanje o bogovih preneslo na svetnike. Gruden misli, da se je na Slovenskem, prav kakor v Galiciji, sveti Martin tako priljubil zato ker je bil namestnik nekega poganskega bržanstva. Ne vem, kje bi bil dokaz, da Slovenci nismo imeli takega boga, kakor so ga imeli Kelti. Če ni dokaza za to (Trstenjak je seveda prešibka opora), ga tudi ni proti temu.

Spregledali smo na pr., da je Martinu zelo podoben naš Kurent, bog vina in da je radodaren kakor Martin; kakor on daruje »suknjice« in kar celo, medtem ko jo Martin deli. Da je svet Martin naslednik nekega keltskega boga, to je izven vsakega dvoma, prav tako je jasno, da običaji o Martinovem niso krščanski, dalje, da so naši in srbski običaji postavili na mesto Martinove goste — slovenskega petelina (70-71) in da je Martinovo nekaj malupst (74). Ne vem kakšne dokaze bi se pričakovali v tej materiji, v kateri smo pri začetkih (imamo samo Kelemenov mitološki »Uvod« v »Bajke«). Za z nikanje bi bilo treba tudi dokazati, Kotnik se v mitološka vprašanja nerad spušta, ker je pač na drugem polju strokovnjak. Kako naj po tem takem vrednotimo njegovo mnenje o poganskem običaju svetega Martina in svetega Jurija? Ta mu tudi ni naslednik kakkega boga (76). soč sno ko omenja, da njegova podoba spominja na egipčanskega boga Hora, ki prebada zmajake. Kdo pa nam je še kdaj d-kazal, da Slovenci nismo imeli takega boga na našem Olimpu? Baš nasprotno nam govori bajka o Kresniku. Obravnavajoč slovensko legendo o svetem Ožbitu, ki nam jo je pisal menda Majar-Ziljski v Slovenski Boeli leta 1850, je prodiral nevede in nehotet globoko v mitologijo. Razprava je odlično napisana in sem jo čital z velikim užitkom. Legenda je prišla na Korosko iz srednjeveške nemške romantične literature, kjer smo jo skrajšali na njene bistvene dele, kar dokazuje, da je naš človek takrat še dobro razumel njeno mitološko lunarno vsebino. Legenda, ali bolje rečeno bajka, je, ko prav ugovarja Kotnik orientalskega izvora. Pisce se ne spušta v njeno razlago. Spov očividno poteka od nekih orientalskih dvojvercev o Mojzesu, ki smetajo svojo

črno Kušitino in se pri tem mora boriti s »kr'voverskim« Aaronom. V njej naravnost mrgoli starih lunarnih simbolov, a žal ni tu mesto, da bi jo razlagal. Kdor bo prečital Kotnikovo razpravo pazljivo, jih bo našel, tudi če se ne peča z mitološko znanostjo. Za nas je važno to, da smo tako vzljubili tega svetnika, ker je po njegovi bajki (nemški) »Kresnik«.

Pod zaglavljen »Iz duševne kulture« so priobčena poročila o pasionskih igrah, in o božični igri na Koroskem, katerih odlični poznavalec je avtor, in v katerih bi se dala najti marsikatera značilna slovenska poteza. Vsič temu, da so bile prevzete o drugod. Poglavlje o »skolnikih«, svaruhu našega narodnega »zročila«, zaključuje to skupno razpravo.

Cetrta skupina obravnava ljudsko medicino, njene vire in raznašalce: Skoz potegniti, simbolizirno kultno dejanje prerojenja, govori o vraču, čarniku in zagovorih, pa o samostanah kot širiteljih medicine, ki je boje prešla kot ljudska medicina v narod. Dragocene za znanstveno knjigo so Opombe, ki zavzemajo 11 strani, in stvarni, osebni in krajevni register. Knjiga je tudi obilno ilustrirana.

Kotnikove »Slovenske starosvetnosti«, četudi niso neko zaključeno in zaokroženo delo, so vendar dragocene, ker so nekako pregled njegovega narodopisnega dela in s tega stališča subjektivno zaokrožene. To delo je veliko in nedvomno znanstveno zanesljiva podlaga nadaljnjemu delu za naše narodopisje.

Dr. p. Metod Turnšek, S. O. Cist. Pod vernim krovom. Ob ljudskih običajih skozi cerkveno leto. Prva knjiga. Družba sv. Mohorja (104 str.).

Prvi del knjige — cistercijskega patra

dr. Metoda Turnška »Pod vernim krovom« je začetek obširno zasnovanega dela, ki naj opozarja naše ljudstvo na stare krščanske običaje in kaže, kako so našle premošne prvine narodne samobitnosti v Cerčavi varno zavetje. Vsekako je to knjiga, kakor je še nismo imeli. Pisce jo je posvetil jubileju 120letnice velikega preobrata v slovenski zgodovini, ko sta slovenska kneževca Gorz in Hotimili (743—749-51) sprejela krščansko vero in tako odprla slovensko zemljo krščanski omaki. V uvodu razpravlja pisec na splošno o naših ljudskih, predvsem verskih običajih, ki so po njem jasen odsvit naše duhovne podobe in rasničen odsev slovenskega narodnega značaja. Zavzema se za to, da se jim običaji skrbno varujejo, kjer so še živi, drugod pa naj se znova obuajo, dalje, da se jim po potrebi vrne prvoten misel, po potrebi pa da sodobnega podoba. V prvem delu svojega spisa, ki se naslanja na dosedanje literaturo in na mnoge nove poizvedbe, obravnava pisec adventno dobo in njene svetnike, dalje Božič z vsemi pestrimi običaji, ki se oklepajo tega častiljivega praznika, potem svetnike v božični osmini od sv. Stefana do sv. Treh kraljev sv. Tri kralje same, nato sredozimske, svetnike in prve spomladanje svetnike. Ne je etnograf, tudi pisatelj, ljudski vzgojitelj in drugi taki bralci najdejo v knjigi p. dr. Turnška obilo zanimivega in podnetnega gradiva, ki je ponekod v tej formi prvič zbrano. Tudi to knjigo krase mnoge ilustracije, brez katerih bi si jo sploh težko mislili, saj je pri takih spilih podoba malone neogibna. Zaključuje jo seznam pisanih in ustnih virov. Želeti je, da bi pisec dovršil širokopotezno zasnovano delo, ki bo vzič poljudnosti in cerkvenim namenom zavzejo vidno mesto v slovenski etnografski književnosti.

